VINODOLSKI ZBORNIK

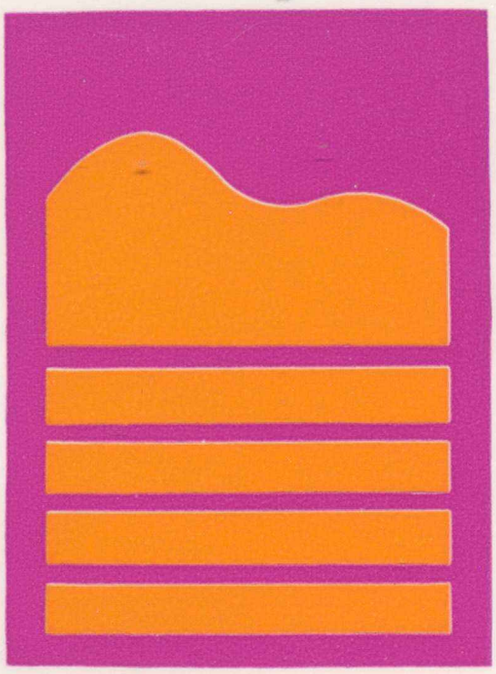

VINODOLSKI ZBORNIK
V/1988.

KOORDINACIONI ODBOR ZA NJEGOVANJE I RAZVIJANJE
TRADICIJA NOB-e I SOCIJALISTIČKE REVOLUCIJE
I
SIZ U OBLASTI KULTURE OPĆINE CRIKVENICA

Urednički savjet:

Vinko Antić, Dragomir Babić, Dragan Barac, Ivan Barbarić, Josip Butorac, Blaž Domijan, Nenad Duran, Petar Frković, Slavko Gašparović, Davorin Ježić, Ognjana Jovanović, Nikola Jurinčić, Božo Jovanović, Blaž Kalafatić, Zvonko Kalanj, Stanko Kombol, Andrija Kršul, Stanko Manestar, Radmila Matejčić, Mihovil Mureta, Ivanka Pavlić, Zvonko Petrinović, Mladen Plovanić, Bogoslav Potočnjak, Mihael Sobolevski, Ivan Stipaničić, Šira Tomić, Stipe Tonković, Andrija Tus, Josip Žurga

Glavni urednik
Stipe Tonković

Zamjenik glavnog urednika
Dragomir Babić

Tajnik
Ivanka Pavlić

Lektor
Milorad Stojević

Korektori:
Ivanka Pavlić, Mladen Plovanić

Tehnički urednik
Mladen Jurjević

Tisak
»Tipograf« Rijeka

VINODOLSKI ZBORNIK

PROOF
NOT FOR SALE

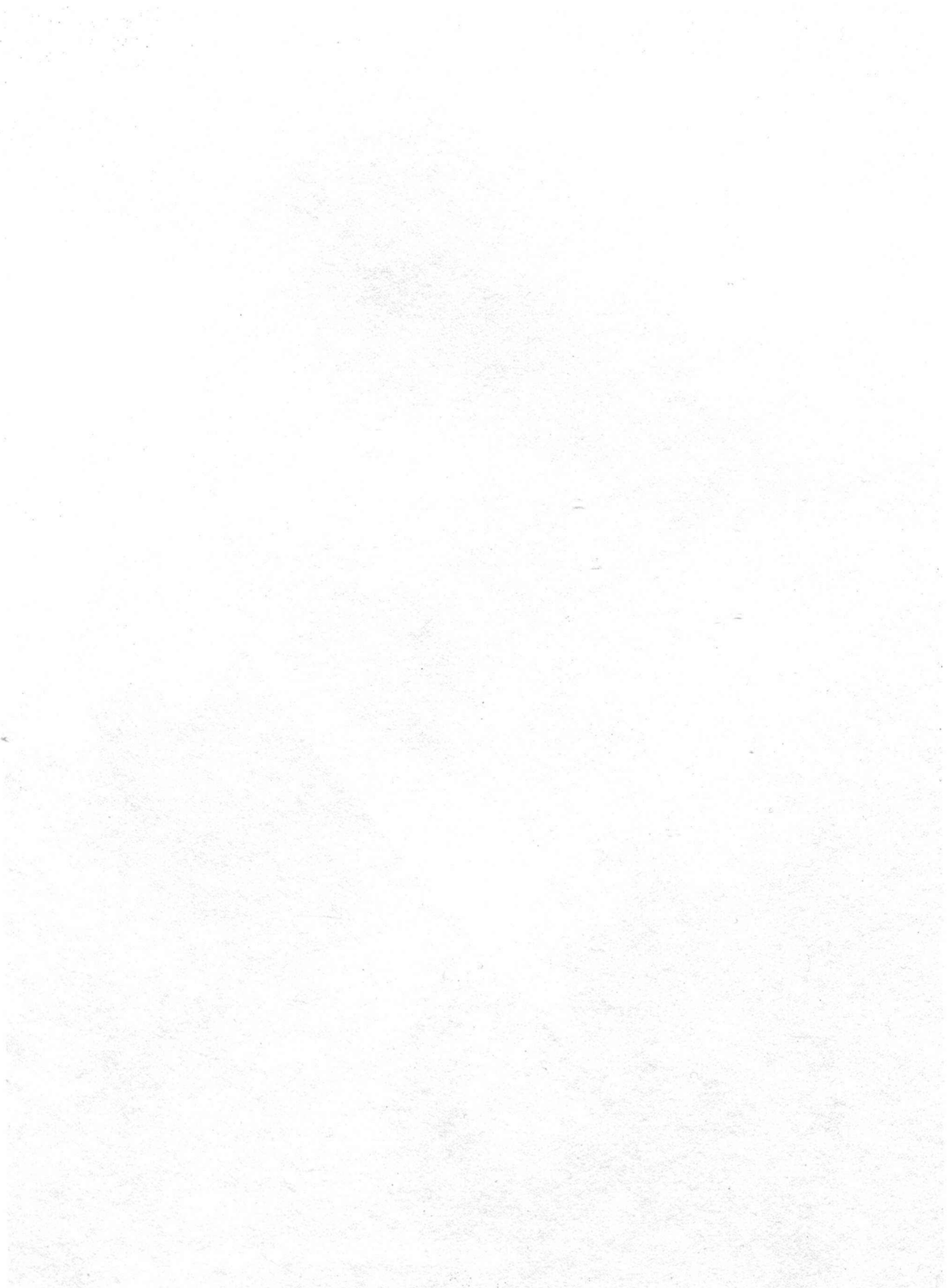

PREDGOVOR

Uz peti svezak VINODOLSKOG ZBORNIKA

S petim sveskom Vinodolskog zbornika ušli smo u drugo desetljeće njegovog izlaženja. Time želimo istaći dvije činjenice, prvu, da su Vinodolci kasnili u pokretanju ove edicije, drugu, da pet izašlih svezaka svjedoči o značaju ovakvog poduhvata, čiji svaki svezak posebno ostavlja pisani trag vinodolske prošlosti i bliže sadašnjosti. Zbornik je okupio mnoge, iako još ne i sve pisce, entuzijaste, ljubitelje svog zavičaja — urednike i suradnike koji su u granicama svojih mogućnosti sagledavali, otkrivali i obrađivali ne samo uže shvaćenu povijest već i kulturnu baštinu kraja, s namjerom da ga učine još svestranijim i bogatijim. Uz sve više drugih edicija, da spomenemo samo knjige o 100. godišnjici narodnih čitaonica (Bribir) o 200. obljetnici dviju osnovnih škola (Novi 1986, Bribir 1987), 150. godišnjici turizma (Novi, Crikvenica), Žene Vinodola u NOB, Zagoni u NOB, monografiju o crikveničkoj općini, uz zbirke naših poeta i književnika, likovne radove vinodolskih slikara, znanstvene radove naših povjesničara, književnih kritičara, urbanista, arheologa i drugih, Vinodolski zbornik daje veliki doprinos sintezi našeg ukupnog političkog, privrednog, socijalnog i kulturnog razvoja i u neku ruku postaje središnjica i okupljanja i intelektualnog stvaralačkog rada Vinodolaca.

Do sada neosporno najvrednija dionica njegovog cilja i poduhvata su radovi o narodnooslobodilačkoj borbi. Takoreći neiscrpan izvor za dalja traganja i obradu ona ostaje, uz radnički i napredni narodni pokret u dužem intervalu (prije prvog svjetskog rata, između dva svjetska rata i u novoj Jugoslaviji) stalna preokupacija već do sada okušanih naših povjesničara, ali i svakog budućeg pisca koji ima i zna što da kaže. U petom svesku dovršavamo (a ne i završavamo!) povijest omladinske organizacije u NOB, ustvari objavljujemo dio monografske građe o omladini u NOB predratnih, ratnih i poslijeratnih općina. Dio je ostao za sljedeći svezak.

Težeći da se i dalje uobličava koncepcija zbornika, odnosno da se šire i za duže razdoblje definiraju ciljevi ovakvog djela, već je u ovom svesku došlo do tri značajnija pomaka.

Prvo, radom autora Mladena Plovanića o Hrvatskoj seljačkoj stranci u Vinodolu, počela se obrađivati povijest i drugih dijelova političkih gibanja i okupljanja, koji su se od sredine tridesetih godina i posebno u NOB našli, bar njegova »baza« i veći dio vodstva HSS, u narodnooslobodilačkom pokretu. Rad o HSS predstavlja u isto vrijeme vrlo kvalitetan istraživački poduhvat i ulazi u red onih povijesnih djela koja dopunjavaju znanstvenu obradu Vinodola, ali i šire — Primorja i Hrvatske. Utoliko će Plovanićev rad ostati i nezaobilazni izvor za dalja istraživanja političkih gibanja, a i širih društvenih kretanja u Vinodolu i komplementaran doprinos našoj užoj i općoj povijesti.

Drugo, tzv. povijesna distanca od trideset godina unazad već je takoreći jedno desetljeće iza nas. Izdavački savjet i Redakcija su zbog toga odlučili da se u pisanju povijesti zakorači već ovim petim sveskom u poslijeratnu obnovu i izgradnju zemlje, odnosno u povijest socijalističkog samoupravljanja. Zamisao je bila da se obradi uz obnovu i prvo razdoblje poslijeratnog privrednog razvoja Vinodola, što u cjelini nije uspjelo. No, već i s ovih nekoliko vrlo vrijednih priloga (dr. Zvonka Petrinovića o građevinarstvu, inž. Marijana Kovača o hidrocentrali) dokazuje se da je moguće da i na ovaj način generacija Vinodolaca dâ svoj doprinos i građu za sintezu naše novije povijesti, što će imati utjecaja i u širim povijesnim sintezama, u kojima je do sada Vinodol ostajao prikraćen.

Treće, prvim prilozima o našim iseljenicima (prijevod Petra Tonkovića iz američkog časopisa »The Magazine of Western History«, Montana 1978, prilogom Svoje nade isklesali u kamenu, i Mihaela Sobolevskog — prilog o iseljavanju s područja kotara Crikvenica) zbornik uvažava činjenicu da je Vinodol od ranih dana prošlog stoljeća postao izrazito migracioni kraj i da u velikom broju zemalja u svijetu prebivaju njegove prve, pa dalje sve do vjerojatno desete generacije za koje kucaju i naša srca, ali podjednako i njihova za starim zavičajem. Zbornik će nastaviti s objavljivanjem po mogućnosti što više znanstvenoistraživačkih radova i dati doprinos povezivanju iseljenika s domovinom. Tu će se naći i radovi o našim radnicima koji su u zadnjih dvadeset godina odlazili na rad prije svega u evropske zemlje.

Iako ni do sada nije zanemarivana naša kulturna baština i važni događaji i ličnosti u ovom kraju, Redakcija već u ovom svesku brižljivije koncipira svoj cilj i posiže za širim područjem života i stvaralaštva koje će sistematično obrađivati. Tu su istraživanja i znanstvene valorizacije kulturne baštine Vinodola, približavanje stvaralačkih ličnosti i njihovog opusa narodu zavičaja (znanstvenici, književnici i posebno pjesnici, likovni, kazališni i filmski stvaraoci, brojni stvaraoci u proizvodnji, uslugama, društvenim djelatnostima, povjesničari i drugi stvaraoci iz oblasti društvenih znanosti, medicine arhitekture i dr.), važniji događaji u društvenom, ekonomskom, socijalnom i kulturnom razvoju, sve do prikaza knjiga i drugih događaja i kritičkih, polemičkih priloga kojima će se težiti produbljavanju »istina«, koje su nam i cilj.

Vinodolski zbornik, iako je krenuo u drugo desetljeće, nije još, nažalost, dovoljno poznat niti je čitan, iako je on već dosadašnjim objavljenim radovima prezentirao svoj značaj i svoju vrijednost. Zbornik je, da se to naglasi, pionirski poduhvat prije svega grupe entuzijasta, a kažimo i onih koji mnogo vole svoj kraj. To ne znači da je to polje stvaralaštva i sinteze samo »neke« zatvorene grupe. Naprotiv, zbornik je polje svih orača i žetelaca, i ako se bude širio krug svih stvaralaca, pisaca, čitalaca, kritičara, posebno iz redova mlađih generacija, zbornik može napredovati svojom kvalitetom i uvrštavati se u uvažena i znanstveno vrijedna djela.

Vinodolci imaju što reći o sebi i svom zavičaju. I ponositi se.

STIPE TONKOVIĆ

OMLADINA VINODOLA

U NARODNOOSLOBODILAČKOJ BORBI

Uredništvo Vinodolskog zbornika i organizatori simpozija o temi naznačenoj u naslovu, što je održan 12. travnja 1985. godine u Crikvenici, dogovorili su se da se referati odnosno saopćenja s tog simpozija objave u svescima ovog zbornika. Neki referati, tj. oni što sadrže tematske cjeline za ratna kotarska ili pak cjelokupno vinodolsko područje objavljeni su u 4. svesku VZ. Dio referata-saopćenja, djelomično prošireni i nadopunjeni, koji se odnose na ratna općinska područja, objavljujemo u ovom zborniku, a preostali će biti objavljeni u idućem tj. sv. br. 6.

S obzirom na to da su u dosadašnjim zbornicima objavljeni radovi o organizacijama odnosno sastavima i djelovanju KP, partizanskim vojnim formacijama i organima narodne vlasti (NOO), a budući da je djelatnost AFŽ objavljena u posebnoj knjižici, ovime bi se iscrpile osnovne tematske cjeline iz doba NOB. Dakako, ostala važna pitanja će se i dalje istraživati i objavljivati.

Uredništvo VZ je — imajući u vidu sveukupnu programsko-sadržajnu orijentaciju u uređivanju zbornika — preporučilo autorima referata-saopćenja bitne odrednice u koncipiranju rukopisa, metodološkim i drugim važnim pitanjima. U granicama mogućnosti, autori su se — s više ili manje uspjeha — pridržavali tih preporuka. Autori referata-saopćenja su — u svakom slučaju — najodgovorniji za rukopise koje su pripremili i koji se ovdje objavljuju.

Dakako, ne smatramo da će time biti iscrpljena sva pitanja vezana za vinodolsku omladinu u NOR-u. Stoga će uredništvo VZ i ubuduće objavljivati pojedine teme iz ove oblasti, dajući prednost onima koje će biti obrađene stručno-znanstvenom metodom. Pri tome će težiti da se objavljuju i kritički osvrti na do sada objavljene radove.

UREDNIŠTVO VZ